

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSIOSIOS RINKIMŲ KOMISIJOS
POLITINIŲ PARTIJŲ IR POLITINIŲ KAMPANIJŲ FINANSAVIMO KONTROLĖS
SKYRIAUS**

**PAŽYMA
DĖL 2020 METŲ DALIES POLITINIŲ PARTIJŲ FINANSINIŲ ATASKAITŲ RINKINIŲ
PATIKRINIMO**

2021 m. spalio 12 d. Nr. 3-104 (1.2)
Vilnius

Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija (toliau – VRK), 2021 m. balandžio 10 d. posėdyje apsvarsčiusi Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo kontrolės skyriaus 2020 m. balandžio 7 d. pažymą Nr. 3-60 (1.12) „Apie 2020 metų politinių partijų finansinių ataskaitų rinkinių pateikimą“, 2020 m. balandžio 10 d. priėmė sprendimą Nr. Sp-110 „Dėl 2020 metų politinių partijų finansinių ataskaitų rinkinių pateikimo“, kurio 2 punktu nusprendė perduoti nepriklausomam auditoriui pagal su VRK sudarytą nepriklausomo politinių partijų patikrinimo sutartį patikrinti šių partijų finansinių ataskaitų rinkinius: Centro partijos-tautininkų, Laisvės partijos, Lietuvos žaliųjų partijos, Nacionalinio susivienijimo ir Partijos „Laisvė ir teisingumas“.

Nurodytų partijų finansinių ataskaitų rinkiniai ir juos pagrindžiantys dokumentai 2021 m. balandžio 19 d. buvo perduoti audito įmonei. UAB „NAUKONSA“ 2021 m. birželio 29 d. VRK gražino perduotus dokumentus ir pateikė nepriklausomo auditoriaus išvadas ir auditoriaus ataskaitas dėl pastebėtų faktų.

Pagal Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymo (toliau – Partijų įstatymas) 25 straipsnio 3 dalies 1 punktą *auditorius turi atlikti politinės partijos patikrinimą vadovaudamasis Lietuvos Respublikos teisės aktais pagal Vyriausiosios rinkimų komisijos patvirtintą techninę užduotį, nustatančią auditoriaus atliekamo darbo mastą*. Pagal to paties įstatymo 24 straipsnio 2 dalies 2 punktą techninę užduotį, suderinusi su Lietuvos auditorių rūmais, tvirtina VRK. Techninė politinės partijos patikrinimo užduotis patvirtinta VRK 2015 m. gruodžio 16 d. sprendimu Nr. Sp-328 (su vėlesniais pakeitimais).

Techninės užduoties 17 punkte nustatyta, kad auditorius, atlikęs auditą ir patikrinimą, parengia išvadą, kurioje pareiškia savo nuomonę apie audituotas finansines ataskaitas ir parengia auditoriaus ataskaitą dėl pastebėtų faktų, kurioje nurodo savo pastebėjimus dėl gautų lėšų ir išlaidų, finansinės apskaitos atitikimo Partijų įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatoms. Auditorių ataskaitos dėl pastebėtų faktų ir išvados skelbiamos VRK interneto svetainėje.

Atlikęs patikrinimą auditorius pateikė pastabų dėl narių mokesčių gražinimo ir pervedimo į valstybės biudžetą, dėl inventorizacijos, finansinių ataskaitų aiškinamojo rašto turinio, politinės partijos veiklos finansavimo ataskaitoje nenurodytos informacijos. Politinių partijų ir politinių

kampanijų finansavimo kontrolės skyriaus (toliau – Skyrius) darbuotojai peržiūrėjo auditoriaus patikrinimo dokumentuose (išvadose ir ataskaitose dėl pastebėtų faktų) nurodytas pastabas.

1. **Centro partijos-tautininkų** nepriklausomo auditoriaus išvados dalyje „Dalyko pabrėžimas“ nurodyta: „*Nesąlygodami savo nuomonės, atkreipiame dėmesį į finansinių ataskaitų aiškinamojo rašto pastabą „Finansinės būklės ataskaita“, kurioje nurodyta, kad politinė partija sukauė 43 872 EUR finansavimo pajamų. Tai yra gautinų valstybės biudžeto asignavimų dalis.*“

Auditorius, patikrinęs neleistinų lėšų grąžinimą sumokėjusiam asmeniui¹ ar pervedimą į valstybės biudžetą, auditoriaus ataskaitoje dėl pastebėtų faktų nurodė: „*12 EUR priimta 2020-04-25, grąžinta 2020-10-26; 40 EUR priimta 2020-08-07, grąžinta 2020-11-16.*“ Taigi, nustatyta, kad pažeidžiant Partijų įstatymo 19 straipsnio 11 dalį, nepriimtinas lėšas grąžino pavėluotai (vietoj 5 darbo dienų): 1 mokėtojai 12 Eur (pavėlavus 123 darbo dienas), kitu atveju – 40 Eur (pavėlavus 65 darbo dienas).

Auditorius taip pat pateikė pastabą dėl valstybės biudžeto asignavimų naudojimo ne pagal Partijų įstatyme nustatytą paskirtį, nurodydamas, kad: „*Politinė partija pati įvertino, kad 2592,47 EUR galimai buvo panaudoti nesilaikant PP įstatymo reikalavimų. Politinė partija šią sumą 2021 m. balandžio 14 d. atstatė į valstybės biudžeto asignavimų sąskaitą.*“

Išnagrinėjus auditoriaus pateiktą ataskaitą dėl pastebėtų faktų, Centro partijos-tautininkų paprašyta pateikti paaiškinimą, kam buvo panaudota 2 592,47 euro suma. 2021 m. spalio 4 d. VRK gauta Centro partijos-tautininkų 2021 m. balandžio 14 d. buhalterinė pažyma (VRK reg. Nr. 1-1320(7.9), kurioje nurodoma, kad pagal Vilniaus miesto apylinkės teismo nutartį partija buvo įpareigota sumokėti UAB „Kuri kuria“ 2019 m. rinkimų į Europos Parlamentą 24 051,27 euro skolą, 1 238,47 euro palūkanas ir 1 354,00 eurų bylinėjimosi išlaidų. Taip pat nurodyta, kad 2020 m. lapkričio 11 d. partija sumokėjo paskutinę skolos dalį – 15 243,74 euro, iš kurios 2 592,47 euro yra priteistos bylinėjimosi išlaidos ir delspinigiai. Taigi, remiantis paaiškinimu, Centro partija-tautininkai, pateikusi 2020 m. finansinių ataskaitų rinkinį ir pagrindžiančius dokumentus VRK iki auditoriaus patikrinimo, 2021 m. balandžio 14 d. iš einamosios partijos sąskaitos į valstybės biudžeto asignavimų sąskaitą pervedė 2 592,47 euro sumą, tai yra priteistų bylinėjimosi ir delspinigių išlaidų sumą, kuri apmokėta iš partijos biudžeto asignavimų sąskaitos.

2. **Laisvės partijai** auditorius ataskaitoje dėl pastebėtų faktų nurodė: „*Buvo priimti 125 EUR iš 2 asmenų, nepriklausančių partijai. 100 EUR 2020-11-27 pervesta į biudžetą, o 25 EUR grąžinta sumokėjusiam asmeniui.*“

Pagal Politinės partijos narių mokesčių žurnalo formos, jo užpildymo ir pateikimo tvarkos aprašo (patvirtinta VRK 2014 m. balandžio 7 d. sprendimu Nr. Sp-107 „Dėl Politinės partijos narių

¹ Čia ir toliau asmenų vardai ir pavardės neviešinami dėl asmens duomenų apsaugos reikalavimų.

mokesčių žurnalo formos, jo užpildymo ir pateikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“) (toliau – Aprašas) 10 punktą, *Politinės partijos narių mokesčių žurnale registruojami visi politinės partijos gauti nario mokesčiai, taip pat ir nepriimtini, jų grąžinimas sumokėjusiam asmeniui ar pervedimas į valstybės biudžetą.*

Išnagrinėję auditoriaus pateiktus Laisvės partijos patikrinimo dokumentus, šios pažymos rengėjai peržiūrėjo Laisvės partijos pateiktus 2020 m. finansinių ataskaitų rinkinį pagrindžiančius dokumentus. Pastebėta, kad yra neatitikimų tarp partijos narių mokesčių registracijos žurnalo duomenų ir einamosios banko sąskaitos išrašo duomenų. Paprašius pateikti dviejų fizinių asmenų mokėjimo ir grąžinimo dokumentus, gautas Laisvės partijos 2021 m. rugpjūčio 19 d. (reg. Nr.1-1148(7.9) paaiškinimas ir prašyti dokumentai.

Peržiūros metu nustatyta, kad Partijos narių mokesčių registracijos žurnale, nesilaikant Aprašo 10 punkto reikalavimų nebuvo registruotos iš 2 asmenų gautos ir nepriimtose lėšos, iš viso 50 eurų.

2.1. Fizinis asmuo 2019 m. rugpjūčio 30 d. sumokėjo 25 Eur, minėta suma neįtraukta į 2019 m. partijos narių mokesčių registracijos žurnalą. Šiam asmeniui minėta suma grąžinta 2020 m. kovo 12 d., pažeidžiant Partijų įstatymo 19 straipsnio 11 dalį, pavėluotai (125 darbo dienas) grąžino nepriimtinas lėšas (25 Eur). Mokėjimo paskirtyje nurodyta „Mokesčio grąžinimas: ne partijos narys“.

2.2. Fizinis asmuo 2020 m. balandžio 27 d. pervedė 25 Eur, mokėjimo paskirtyje nurodyta „Nario mokestis“. Partija tą pačią dieną lėšas grąžino jas pervedusiam asmeniui, paskirtyje nurodyta „Mokesčio grąžinimas: ne partijos narys“. Minėtas mokestis neįtrauktas į 2020 m. partijos narių mokesčių registracijos žurnalą.

2.3. Fizinis asmuo 2020 m. gruodžio 17 d. per UAB PERLAS FINANCE į mokėjimo įstaigą UAB OPAY solutions pervedė 25 Eur. Partijos narių mokesčių registracijos žurnalo skiltyje „Pastabos“ nurodyta: „Asmuo nario mokesčių pervedė per UAB PERLAS FINANCE, tik komentaruose buvo nurodyta nario vardas pavardė. Neturime jokių įrodymų, kad tikrai pervedė tas asmuo, tad nario mokestis buvo grąžintas mokėtojui.“ Peržiūrėjus VRK informacinės sistemos (VRKIS) Politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo kontrolės posistemėje partijos įkeltos 2020 m. ir 2021 m. einamosios sąskaitos išrašus, grąžinto mokėjimo mokėtojui nerasta. Laisvės partija 2021 m. rugpjūčio 19 d. informavo VRK, kad mokėjimas buvo atmestas, tai yra, lėšos nebuvo įskaitytos į partijos einamąją sąskaitą, nes buvo mokėta per UAB PERLAS FINANCE. Taigi pinigai į biudžetą negalėjo būti grąžinti, nes jie net nepasiekė partijos sąskaitos. Iš pridėtų mokėjimų matyti, kad lėšų grąžinimas 2020 m. gruodžio 29 d. buvo vykdomas į UAB PERLAS FINANCE sąskaitą, nurodant mokėjimo numerį, kuris sutampa su 2020 m. gruodžio 17 d. atlikto

mokėjimo numeriu. Paskirtyje nurodoma: „*Lėšų grąžinimas mokėtojui*“. Įvertinus surinktą informaciją nustatyta, kad Laisvės partija šių lėšų nepriėmė.

3. Auditorius, patikrinęs **Lietuvos žaliųjų partijos** neleistinų lėšų grąžinimą sumokėjusiam asmeniui ar pervedimą į valstybės biudžetą, auditoriaus ataskaitoje dėl pastebėtų faktų nurodė: „*Neleistinos lėšos dviem asmenims buvo grąžintos pavėluotai: 30 EUR priimta 2020-01-29 - grąžinta 2020-11-05, 6 EUR priimta 2020-03-10 - grąžinta 2020-11-05, 30 EUR priimta 2020-04-09 - grąžinta 2021 metais*“.

Partijų įstatymo 19 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad *Bendra politinės partijos nario mokesčio politinei partijai suma per kalendorinius metus negali viršyti 10 procentų politinės partijos nario deklaruotų praėjusių kalendorinių metų (kai nario mokestis mokamas po gegužės 1 dienos) arba užpraėjusių kalendorinių metų (kai nario mokestis mokamas iki gegužės 1 dienos) metinių pajamų. Jeigu bendra politinės partijos nario mokesčių politinei partijai suma per metus viršija 360 eurų, politinės partijos narys privalo deklaruoti savo turtą ir pajamas. Prieš priimdamas politinės partijos nario mokestį, kurio suma per metus viršija 360 eurų, už politinės partijos apskaitą atsakingas asmuo Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinėje sistemoje patikrina, ar politinės partijos nario mokestis atitinka šio įstatymo reikalavimus dėl jo dydžio. Priimamas tik šio įstatymo reikalavimus atitinkantis nario mokestis. Šio įstatymo reikalavimų neatitinkantis nario mokestis laikomas neleistinu politinės partijos finansavimo šaltiniu.*

Lietuvos žaliųjų partijos 2021 m. rugpjūčio 20 d. VRK pateiktame paaiškinime (reg. Nr. 1-1153(7.9) nurodoma, kad „*nario mokestis dviem asmenims grąžintas pavėluotai dėl sistemos, kurioje deklaruojamas gautas nario mokestis, netobulumo.*“ Taip pat rašte nurodoma, kad:

- „*2020 metų pirmąjį pusmetį dvi partijos narės <...> sumokėjo nario mokestį, kuris nesiekė 360 Eur, todėl pagal įstatymą nebuvo prievolės tikrinti, ar šios sumos priimtinos ir neviršija VMI deklaruoto pajamų dydžio, tad to ir nedarėme.*“

- 2020 metų antrąjį pusmetį tie patys asmenys nario mokesčio sumokėjo papildomai (viena 3 000 eurų, kita 1 610 eurų). „*Sistemoje užregistravus ir su VMI duomenimis sutikrinus visas gautas nario mokesčio sumas, sistema parodė, kad dalis nario mokesčio negali būti priimta <...>.*“

- „*Tačiau vėliau patikrinus šių asmenų pateiktas pajamų deklaracijas VMI sistemoje, buvo matyti, kad bendra per 2020 metus sumokėta nario mokesčių suma visgi neviršija 10 proc. jų deklaruotų pajamų. <...> Todėl buvo apsispręsta tas sumas, kurias sistema rodo kaip nepriimtinas, grąžinti.*“

- „*Vėliau, kai mokesčiai jau buvo grąžinti, su VRK išsiaiškinome, kad grąžinti šių sumų visgi nebuvo privaloma. Taigi galima daryti išvadą, kad grąžinimo terminas pradelstas nebuvo, nes realiai nebuvo ir prievolės tai atlikti.*“

Skyriaus darbuotojams patikrinus Lietuvos žaliųjų partijos narių mokesčių registracijos žurnalą, nustatyta, kad du partijos nariai iki 2020 m. gegužės 1 d. sumokėjo 30 eurų ir 36 eurus, po gegužės 1 d. sumokėjo 360 eurų viršijančias sumas. Vadovaudamasi Partijų įstatymo 19 straipsnio 4 dalimi, kad *prieš priimdamas politinės partijos nario mokesť, kurio suma per metus viršija 360 eurų, už politinės partijos apskaitą atsakingas asmuo Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinėje sistemoje patikrina, ar politinės partijos nario mokesťis atitinka šio įstatymo reikalavimus dėl jo dydžio*, šiuos jų narių mokesčius politinė partija galėjo priimti, nes sumokėti mokesčiai neviršijo 360 eurų.

VRKIS už politinės partijos apskaitą atsakingam asmeniui buvo teikiama Valstybinės mokesčių inspekcijos (toliau – VMI) informacija apie nario mokesčio priimtinumą ar nepriimtinumą. Už partijos finansinę apskaitą atsakingas asmuo, iš dviejų partijos narių 2020 m. liepos 7 d. gavęs 3 000 eurų ir 2020 m. liepos 28 d. – 1 500 eurų nario mokesčio, turėjo pagal Partijų įstatymo 19 straipsnio 4 dalį šias sumas patikrinti, ar politinės partijos nario mokesťis atitinka Partijų įstatymo reikalavimus (t. y., ar neviršija jį sumokėjusio asmens deklaruotų pajamų nustatytos dalies). Patikrinus šiuos narių mokesčius VRKIS, buvo gauta informacija iš VMI, kad 2020 m. liepos 7 ir 28 dienomis gauti nario mokesčiai yra priimtini, tai yra neviršija už 2019 metus deklaruotų pajamų dalies. Pažymėtina, kad užklausa VMI buvo pateikta ir gautas atsakymas susumavus su anksčiau 2020 metais gautais nario mokesčiais, mažesniais nei 360 eurų. Tikrinant sumuojama visa per kalendorinius metus gauta suma ir tikrinama su atitinkamų kalendorinių metų pajamų deklaracija pagal nario mokesčio datą: užpraėjusių metų, jeigu nario mokesťis gautas iki gegužės 1 d., ir praėjusių, jeigu vėliau. Nors anksčiau (iki 2020 m. gegužės 1 d.) gautų ir priimtų nario mokesčių (30 ir 36 eurų) papildomai tikrinti nereikėjo, už partijos finansinę apskaitą atsakingas asmuo dėl jų papildomai kreipėsi į VMI ir bendros 2020 metais gautos sumos buvo patikrintos su 2018 metų pajamų deklaracijomis, todėl buvo gauti atsakymai iš VMI apie tai, kad nario mokesťis netinkamas. Atsižvelgiant į tai, kad nario mokesčiai (30 ir 36 eurai) buvo priimtini jų gavimo dieną, nebuvo pareigos juos papildomai tikrinti su partijos nario turto ir pajamų deklaracijomis ir grąžinti mokėtojams.

4. Dėl **Nacionalinio susivienijimo** auditoriaus ataskaitoje dėl pastebėtų faktų pateiktas pastebėjimas dėl inventorizacijos taisyklių nesilaikymo. Auditorius nurodė: *„Negavome įrodymų, kad ataskaitinių metų pabaigoje politinė partija inventorizavo savo turtą“*.

5. Auditoriaus išvadoje dėl **Partijos „Laisvė ir teisingumas“** nurodoma: *„Atkreipiame dėmesį į finansinių ataskaitų aiškinamąjį raštą, kuris, mūsų nuomone, nevisiškai atitinka pelno nesiekiančių juridinių asmenų finansinių ataskaitų sudarymo ir pateikimo taisyklių reikalavimus. Jame nėra veiklos sąnaudų detalizacijos pagal pobūdį. Dėl šio dalyko mūsų nuomonė yra besąlyginė“*.

Auditorius, tikrindamas Partijos „Laisvė ir teisingumas“ nurodytos informacijos apie politinės partijos finansavimo šaltinius ir išlaidas bei politinę reklamą atitikimą finansinių ataskaitų rinkinio priede „Politinės partijos veiklos finansavimo ataskaita“ nurodytai informacijai, nurodė: „*Politinės partijos veiklos finansavimo ir valstybės biudžeto asignavimų panaudojimo ataskaitose atvaizduotos išlaidos nesutampa (skirtumas 10 582,18 EUR)*“. Peržiūrėjus ataskaitas nustatyta, kad Politinės partijos veiklos finansavimo ataskaitos III dalyje „Politinė reklama ir jos finansavimo šaltiniai“ auditoriaus minimai skirtumo sumai (10 582,18 Eur) nepateikta informacija apie politinės partijos užsakytą, atlygintinai paskleistą ne politinės kampanijos laikotarpiu arba politinės kampanijos laikotarpiu politinę reklamą, tačiau nesusijusią su politine kampanija, ir jos finansavimo šaltinius, tai yra politinė partija neužpildė Politinės partijos veiklos finansavimo ataskaitos III dalies „Politinė reklama ir jos finansavimo šaltiniai“.

Siūloma:

1. Pripažinti, kad pavėluotai grąžinusios gautas nepriimtinas lėšas Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymo 19 straipsnio 11 dalį pažeidė:

1.1. Centro partija-tautininkai (52 eurus);

1.2. Laisvės partija (25 eurus).

2. Įpareigoti Partiją „Laisvė ir teisingumas“ per 20 darbo dienų nuo VRK sprendimo priėmimo dienos užpildyti 2020 metų Politinės partijos veiklos finansavimo ataskaitos III dalį „Politinė reklama ir jos finansavimo šaltiniai“.

3. Rekomenduoti:

3.1. Centro partijai-tautininkams ir Laisvės partijai imtis tinkamų ir veiksmingų kontrolės priemonių dėl visų narių mokesčių registravimo Politinės partijos narių mokesčių žurnale, kad politinės partijos gautų lėšų priimtumas būtų nustatytas ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo jų gavimo dienos, siekiant nepažeisti nepriimtino mokesčio grąžinimo mokėtojui ar pervedimo į valstybės biudžetą, nesant mokėtojo duomenų, terminų ir siekiant išvengti galimo politinės partijos gautų neteisėtų lėšų panaudojimo;

3.2. Nacionaliniam susivienijimui ateityje rengiant politinės partijos metinį finansinių ataskaitų rinkinį jo duomenis pagrįsti turto ir įsipareigojimų inventorizavimo duomenimis;

3.3. Partijai „Laisvė ir teisingumas“ ateityje rengiant finansinių ataskaitų aiškinamąjį raštą jame pateikti informaciją pagal Pelno nesiekiančių juridinių asmenų buhalterinės apskaitos ir finansinių ataskaitų sudarymo ir pateikimo taisyklių XI skyriaus ketvirtojo skirsnio nuostatas.

